

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(1\)-47](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-47)

УДК 352:004.738.5:330.131.5

БОГАЧ Юрій

Західноукраїнський національний університет

<https://orcid.org/0000-0002-6739-5583>

e-mail: yu.bohach@wunu.edu.ua

МАРГАСОВ Дмитро

Київський національний університет технологій та дизайну

<https://orcid.org/0000-0003-1212-9365>

dmytro1975@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

У контексті цифрової трансформації суспільства особливої ваги набуває впровадження електронної демократії та громадянських технологій, які забезпечують прозорість, підзвітність і участь громадян у процесах прийняття рішень на місцевому рівні. Серед ключових інструментів — електронні петиції, онлайн-голосування, цифрові платформи для громадського обговорення та участі в бюджетуванні. Їх застосування сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень, оптимізації витрат та формуванню відкритого управління.

В умовах децентралізації особливого значення набуває оцінка економічної ефективності впровадження цифрових рішень, що дозволяє визначити їх вплив на розвиток територіальних громад. Електронна демократія перетворюється зі зручного засобу комунікації на стратегічний ресурс, який посилює довіру до влади, сприяє залученню інвестицій і знижує адміністративні витрати.

Аналіз наукової літератури виявляє, що хоча тематика електронної демократії активно досліджується, питання її економічної ефективності на місцевому рівні залишаються недостатньо висвітленими. Це підкреслює актуальність дослідження, метою якого є оцінка впливу цифрових інструментів на сталий розвиток громад.

Результати дослідження свідчать, що за умови належного технічного та нормативного забезпечення, інструменти е-демократії значно покращують управлінські процеси, зменшують соціальні ризики, підвищують інституційну спроможність органів місцевого самоврядування та сприяють загальному економічному зміцненню регіонів.

Ключові слова: електронна демократія, громадянські технології, цифрова участь, місцеве самоврядування, територіальні громади, економічна ефективність, публічне управління.

BOHACH Yurii

West Ukrainian National University

MARHASOV Dmytro

Kyiv National University of Technologies and Design

COST-EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF E-DEMOCRACY AND CIVIC TECHNOLOGIES FOR LOCAL DEVELOPMENT

In the era of digital changes and technological renewal of society, e-democracy tools and civic technologies are becoming increasingly important, contributing to increasing transparency, accountability of the authorities and involving citizens in decision-making processes at the local level. The introduction of tools such as electronic petitions, online voting, digital platforms for participation in budgeting and public discussions opens up new opportunities for intensifying civic participation and building partnerships between the government and the community. Given the limited financial resources of local governments, it is important to assess the economic effectiveness of such digital initiatives. It is equally important to investigate the extent to which e-democracy tools contribute to cost optimization, improved management decisions, and sustainable local development. The relevance of the topic is also due to the need to find effective models of community management in the context of decentralization and public power reform in Ukraine. Electronic services and participatory technologies are becoming not only a means of communication, but also a strategic resource for increasing trust in local authorities, attracting investments, and increasing the competitiveness of territorial communities. The study of the economic efficiency of the implementation of e-democracy tools is extremely relevant and has both theoretical and practical significance for local governments, the public and the scientific community.

In the process of decentralization and strengthening the role of local self-government, the issue of increasing the efficiency of management of the development of territorial communities is of particular relevance. One of the modern tools that contributes to this is e-democracy, a system of mechanisms for digital interaction between the government and citizens, which ensures transparency, accountability and participation of the population in decision-making. At the same time, civic technologies also play an active role in this, which encompass digital platforms, services and tools to simplify citizens' participation in public life.

The purpose of this study is to increase the openness of government, strengthen the participation of citizens in decision-making and ensure the sustainable development of territorial communities, the task of assessing the economic efficiency of the implementation of appropriate digital mechanisms is urgent.

In the period of modernization of public administration through digital tools, the key role is played by the introduction of e-democracy tools and civic technologies, which create conditions for the active involvement of the population in governance processes and ensure the transparency of the functioning of authorities and the formation of an effective model of interaction between citizens and the state.

Electronic democracy (e-democracy) is a modern form of implementing democratic processes through digital information and communication solutions. This technology includes digital tools that ensure citizen participation in decision-making, access to public information, communication with authorities, control over the activities of officials and organization of public initiatives.

The introduction of e-democracy tools and civic technologies in the activities of local administrative bodies is not only a manifestation of the democratization of management processes, but also an important factor in increasing the economic efficiency of local development. The analysis confirms that with proper technical, organizational and regulatory support, digital tools contribute to cost optimization, increased transparency of resource allocation, reduced administrative burden and citizen involvement in decision-making. In addition, such technologies contribute to increasing public trust in local authorities, intensify civic participation and form a culture of open governance. This, in turn, leads to better management decisions focused on the real needs of the community, which allows for more efficient use of financial and material resources. In the long term, this ensures budget savings, reducing social risks, increasing the investment attractiveness of territories and generally strengthening the institutional capacity of local self-government.

Keywords: e-democracy, civic technologies, digital participation, local self-government, territorial communities, economic efficiency, public administration

Стаття надійшла до редакції / Received 15.03.2025

Прийнята до друку / Accepted 12.04.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В епоху цифрових змін і технологічного оновлення суспільства все більшої актуальності набувають інструменти електронної демократії та громадянські технології, які сприяють підвищенню прозорості, підзвітності влади та залученню громадян до процесів прийняття рішень на місцевому рівні. Впровадження таких інструментів, як електронні петиції, онлайн-голосування, цифрові платформи для участі у бюджетуванні та громадських обговореннях, відкривають нові можливості для активізації громадянської участі та побудови партнерських відносин між владою та громадою.

Через обмеженість фінансування у місцевих органах влади важливо ретельно оцінювати економічну ефективність впровадження цифрових рішень. Не менш важливо дослідити, наскільки інструменти електронної демократії сприяють оптимізації витрат, покращенню управлінських рішень та забезпеченню сталого місцевого розвитку. Актуальність теми також зумовлена необхідністю пошуку ефективних моделей управління громадою в умовах децентралізації та реформування публічної влади в Україні. Електронні сервіси та технології стають не лише засобом комунікації, а й стратегічним ресурсом для підвищення довіри до місцевої влади, залучення інвестицій, підвищення конкурентоспроможності територіальних громад. Дослідження економічної ефективності впровадження інструментів електронної демократії є надзвичайно актуальним та є корисним як для органів місцевого самоврядування, так і для громадян.

У процесі децентралізації та посилення ролі місцевого самоврядування все більше уваги приділяється необхідності підвищення результативності управління розвитком територіальних громад. Одним із сучасних інструментів, що сприяє цьому, є електронна демократія - система механізмів цифрової взаємодії між владою та громадянами, що забезпечує прозорість, підзвітність та участь населення у прийнятті рішень. Водночас активну роль у цьому відіграють і громадянські технології, які охоплюють цифрові платформи, сервіси та інструменти для спрощення участі громадян у суспільному житті.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питання впровадження електронної демократії та громадянських технологій розглядаються в наукових працях вітчизняних дослідників таких як: Я. Антонова, О. Баранова, С. Дятлова, М. Вершиніна, Н. Грицяка, О. Петришина, О. Скрипнюк, В. Швеця, О. Юрікова та інші. Не зважаючи на зростання кількості наукових і практичних досліджень, слід зазначити, що питання економічної ефективності впровадження електронних інструментів участі на місцевому рівні залишається недостатньо опрацьованим.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Зростання інтересу до тематики електронної демократії та громадянських технологій у вітчизняній і зарубіжній науці, направлено на те, що більшість досліджень зосереджуються на соціально-політичних та управлінських аспектах використання цифрових інструментів участі. Аналіз літератури свідчить про достатньо глибоке висвітлення питань нормативно-правового забезпечення е-демократії, практики впровадження електронних петицій, онлайн-голосування, цифрових платформ для участі у формуванні бюджету, а також впливу таких механізмів на розвиток громадянського суспільства. Водночас економічна ефективність впровадження електронних інструментів участі залишається недостатньо дослідженою. На сьогодні відсутні методичні підходи до кількісного оцінювання результативності civic tech у сфері місцевого самоврядування, зокрема в частині оптимізації витрат, поліпшення управлінських рішень або зростання довіри громадян до влади економічної категорії. Не менш важливою є проблема оцінювання окупності інвестицій у цифрову інфраструктуру у межах базової адміністративно-територіальної ланки.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даного дослідження є обґрунтування щодо використання інструментів підвищення відкритості влади, посилення участі громадян у прийнятті управлінських рішень і для досягнення сталого розвитку територіальних громад, а також важливо проаналізувати економічну ефективність використання сучасних цифрових рішень.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У період модернізації державного управління через цифрові інструменти ключову роль відіграє впровадження інструментів електронної демократії та громадянських технологій, що створюють умови для активного залучення населення до процесів управління, що забезпечують прозорість функціонування органів влади та формування ефективної моделі взаємодії між громадянами та державою. При цьому важливим аспектом є економічна ефективність таких впроваджень, оскільки цифрові рішення дозволяють раціонально використовувати ресурси, зменшувати адміністративні витрати, підвищувати продуктивність управлінських процесів і забезпечувати довгостроковий позитивний вплив на місцевий розвиток.

Електронна демократія (е-демократія) є сучасною формою реалізації демократичних процесів за допомогою цифрових інформаційно-комунікаційних рішень. Ця технологія охоплює цифрові інструменти, що забезпечують інтеграція думки громадян у процеси формування політики, доступ до публічної інформації, комунікацію з органами влади, контроль за діяльністю посадових осіб і організацію суспільних ініціатив.

У науковій та практичній площині електронну демократію часто розглядають як розширення традиційної демократії в умовах цифрової трансформації. Вона базується на принципах відкритості, підзвітності, доступності та участі, забезпечуючи нові форми взаємодії між громадянами та державними інституціями. Серед засобів електронної демократії вирізняються такі, як подання петицій через інтернет., громадський бюджет, цифрові платформи участі, електронні консультації та відкриті дані, стають важливими чинниками формування відкритого врядування. Однак не зважаючи на активне впровадження таких механізмів, у науковій і практичній площині залишається відкритим питання їх економічної доцільності та ефективності для розвитку місцевого самоврядування. У сучасному світі зростає потреба в оцінці не лише технологічної або організаційної доцільності нововведень, а й їхньої соціально-економічної ефективності.

Економічна ефективність впровадження інноваційно-технологічних інструментів у тій чи іншій сфері є критично важливим критерієм для прийняття обґрунтованих рішень щодо раціонального використання ресурсів, оптимізації витрат, підвищення продуктивності та забезпечення сталого розвитку. З огляду на обмеженість фінансових та матеріальних ресурсів, постає необхідність аналізу витрат і результатів, пов'язаних із застосуванням нових підходів, технологій або механізмів. Ключові інструменти електронної демократії наведені на рис.1.



Рис.1. Ключові інструменти електронної демократії

Важливим аспектом є те, що електронна демократія не замінює традиційні демократичні механізми, а доповнює їх, підвищуючи інклюзивність та оперативність прийняття рішень. Водночас ефективність її впровадження залежить від рівня цифрової грамотності населення, доступності інтернет-інфраструктури, політичної волі та нормативно-правової бази. Електронна демократія є не лише технологічним явищем, а й важливою складовою політичної культури в умовах цифрової держави, яка створює можливості для сталого розвитку місцевих громад і зміцнення демократії на всіх рівнях управління [5].

Електронна демократія є сучасним інструментом реалізації демократичних цінностей через використання цифрових технологій, що дозволяє розширити можливості громадян впливати на процеси прийняття рішень на всіх рівнях державної влади. У цьому контексті важливу роль відіграють громадянські технології для місцевого розвитку, які не лише покращують взаємодію між владою та суспільством, а й забезпечують більшу прозорість у процесах управління, сприяють підвищенню відповідальності посадових осіб і стимулюють активну участь населення в ухваленні рішень на місцевому рівні. Проте, незважаючи на беззаперечну соціальну й політичну значущість електронної демократії, все більшої уваги потребує оцінка її економічної доцільності, особливо в умовах обмежених ресурсів та необхідності стратегічного планування сталого розвитку громад [2].

У цьому контексті інтеграція елементів електронної демократії в управлінські процеси територіальних громад набуває особливої актуальності. Йдеться передусім про впровадження таких цифрових

інструментів, як електронні петиції, онлайн-консультації, громадський бюджет, цифрові платформи для голосування та обговорення місцевих ініціатив. Ці механізми не лише підсилюють прозорість діяльності органів влади, а й сприяють формуванню довіри до прийнятих рішень, забезпечуючи реальну участь громадян у визначенні пріоритетів розвитку громади.

Інтеграція елементів е-демократії, таких як система електронних петицій і механізми партисипативного бюджетування онлайн-консультації чи цифрові платформи участі, передбачає певні фінансові, організаційні та людські витрати. Тому постає потреба в оцінюванні співвідношення між витратами на впровадження таких технологій і отриманими результатами - як економічними, так і соціальними. Аналіз економічної ефективності відіграє ключову вплив на формування управлінських рішень й дозволяє комплексно оцінити співвідношення між ресурсами, вкладеними в реалізацію інструментів електронної демократії, та отриманими результатами [9]. Це дослідження допомагає виявити, наскільки інвестиції у цифрові технології та громадянські платформи сприяють не лише оптимізації бюджетних витрат, і позитивно впливає на рівень надання послуг з боку місцевих органів влади.

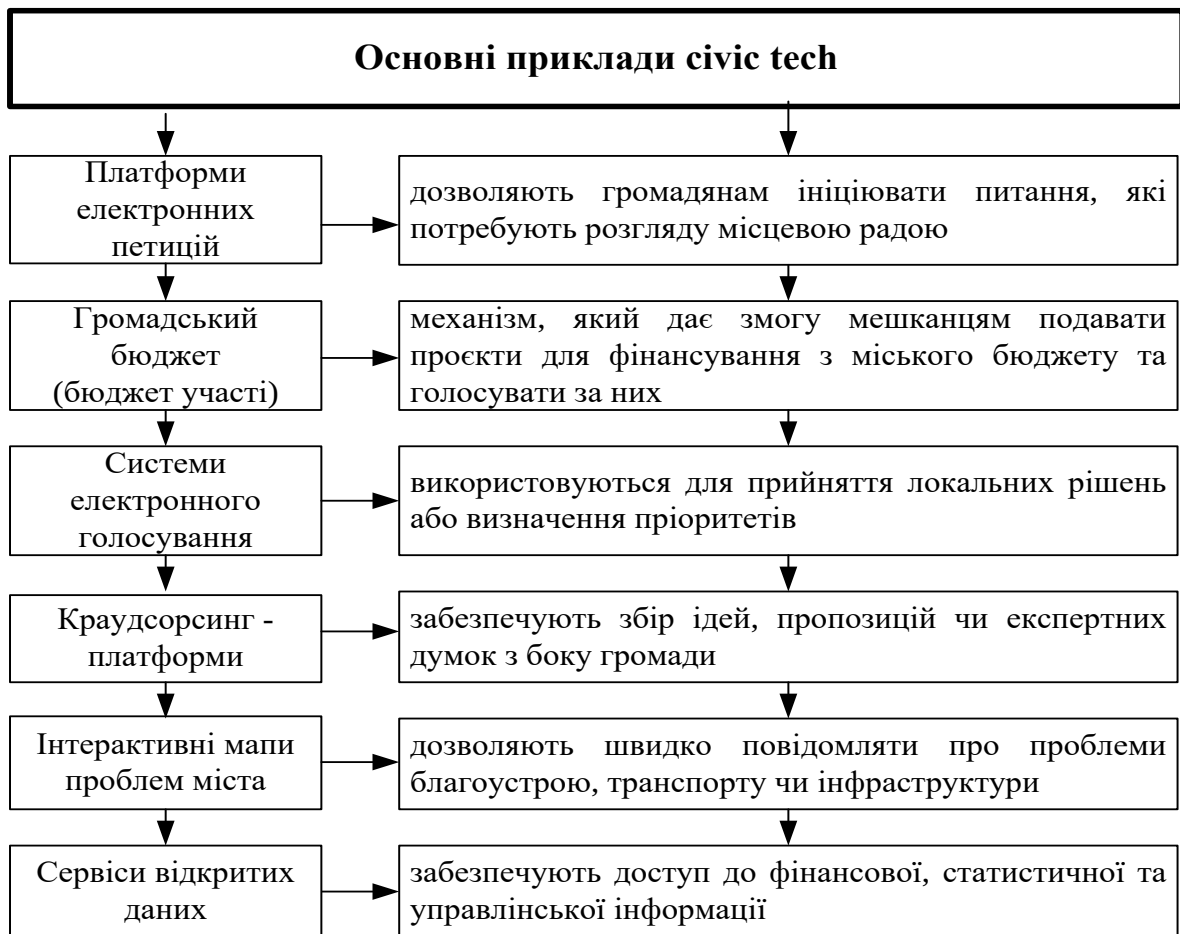


Рис.2. Основні приклади civic tech, що впроваджуються в українських громадах

В умовах обмеженості фінансових, матеріальних і кадрових ресурсів особливо важливо забезпечити раціональне їх використання, адже це впливає на здатність місцевих громад ефективно реагувати на виклики розвитку та задовольняти потреби своїх жителів. Застосування інструментів електронної демократії має потенціал підвищити прозорість управління, скоротити адміністративні витрати, полегшити комунікацію між владою та громадянами, а також стимулювати активну участь населення в рамках прийняття управлінських рішень.

Також варто зазначити, що економічна ефективність таких ініціатив безпосередньо пов'язана з підвищенням продуктивності місцевих адміністративних органів, які в результаті сприяє більш сталому розвитку громад. Сталий розвиток передбачає збалансоване поєднання соціальних, економічних та екологічних аспектів, і електронна демократія може виступати інструментом для досягнення цієї мети, забезпечуючи більш ефективне планування, прозорість ресурсів та залучення громадян до контролю над процесом їх застосування. У цьому контексті особливої уваги заслуговують громадянські технології (civic tech), які є практичним втіленням ідей електронної демократії на місцевому рівні [4].

Громадянські технології (civic tech) - це цифрові інструменти та платформи, що забезпечують створення умови для ефективної співпраці між громадянами та владою, забезпечують відкритість процесів управління, активізують участь населення в управлінських рішеннях та контролі за роботою публічних установ. У контексті місцевого розвитку ці технології відіграють ключову роль у формуванні прозорих та орієнтованих адміністративних органів, які діють в інтересах громади. Вони створюють додаткові канали для взаємодії між населенням і владними структурами, сприяють швидшому прийняттю рішень, підвищують рівень залученості населення у процеси управління та дозволяють створювати більш адаптивні, відкриті та відповідальні системи місцевого самоврядування. Саме через використання таких технологій громади можуть підвищити свою ефективність, мобілізувати внутрішні ресурси та забезпечити сталість власного розвитку. Основні приклади civic tech, що впроваджуються в українських громадах наведені на рис.2.

Використання громадянських технологій підвищує рівень участі мешканців у місцевому управлінні, сприяє зменшенню корупційних ризиків, формує довіру до органів влади та підсилює соціальний капітал. Для громадян - це інструмент впливу, для місцевої влади - це засіб підвищення ефективності, а також офіційної підтримки управлінських рішень.

З погляду економічного аналізу civic tech дозволяє раціоналізувати бюджетне планування, мінімізувати витрати на адміністративні послуги, оперативніше реагувати на запити населення, уникати помилкових рішень завдяки зворотному зв'язку та аналітиці в реальному часі.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Впровадження інструментів електронної демократії та громадянських технологій у діяльність місцевих адміністративних органів є не лише проявом демократизації управлінських процесів, але й важливим чинником підвищення соціально-економічної ефективності місцевого розвитку.

Проведений аналіз підтверджує, що за умов належного технічного, організаційного та нормативного забезпечення цифрові інструменти сприяють оптимізації витрат, підвищенню прозорості розподілу ресурсів, зменшенню адміністративного навантаження та залученню громадян до прийняття рішень. Крім того, такі технології сприяють підвищенню довіри населення до місцевої влади, активізують громадянську участь та формують культуру відкритого управління. Це, у свою чергу, веде до якісніших управлінських рішень, орієнтованих на реальні потреби громади, що дозволяє більш ефективно використовувати фінансові та матеріальні ресурси. У довгостроковій перспективі це забезпечує економію бюджетних коштів, зниження соціальних ризиків, підвищення інвестиційної привабливості територій і загальне зміцнення інституційної спроможності місцевого самоврядування.

Література

1. Баранов О.А. Правові проблеми "електронної демократії". Інформація і право. № 1(20)/2017. С. 28 – 38.
2. Юріков О.О. Стратегія реалізації електронної демократії в період повоєнної відбудови України. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2024. Випуск 39. С. 140 – 144.
3. Грицяк Н.В., Соловйов С.Г. Електронна демократія : навчальний посібник. Київ : НАДУ, 2015. С.66.
4. Чобіток В., Гавриш О. Цифрові технології як основні інструменти трансформації бізнесу в умовах глобалізації. Modeling the development of the economic systems, 2025, № 1, 281–287. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-37>
5. Чобіток В., Мацишин М. Формування джерел фінансування розвитку підприємницької діяльності в Україні. Development service industry management. 2024. №3. С. 24-34.
6. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 3: Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 84 с
7. Umbach, G., & Tkalec, I. (2022). Evaluating e-governance through e-government: Practices and challenges of assessing the digitalisation of public governmental services. Evaluation and Program Planning, 93, 102118. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2022.102118>.
8. Селезньова Г.О., Іпполітова І.Я. Ефективність системи управління підприємством. Інфраструктура инку. 2020. Вип. 39. С. 238–244. URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/ifrctr_2020_39_41
9. Дем'яненко, Т., & Альошин, Д. (2023). Теоретичні аспекти формування механізму інноваційного розвитку підприємства. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка, 17(34). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-08)
10. Пантелєєва Н.М. Цифрова економіка як ключовий тренд розвитку постіндустріального суспільства: монографія / За ред. Н.М. Пантелєєвої, С.Ю. Колодія, М.А. Ребрика. Київ : ДВНЗ "Університет банківської справи", 2019. 299 с.

References

1. Baranov O.A. Legal Problems of "Electronic Democracy". Information and law. № 1(20)/2017. Pp. 28 – 38.
2. Yurikov O.O. Strategy for the implementation of electronic democracy in the period of post-war reconstruction of Ukraine. Public Administration and Administration in Ukraine. 2024. Issue 39. Pp. 140 – 144.
3. Hrytsyak N.V., Solovyov S.G. Electronic Democracy: Textbook. Kyiv: NADU, 2015. P.66.
4. Chobitok V., Gavrysh O. Digital technologies as the main tools for business transformation in the context of globalization. Modeling the development of the economic systems, 2025, (1), 281–287. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-37>
5. Chobitok V., Matsyshyn M. Formation of sources of financing the development of entrepreneurial activity in Ukraine. Development service industry management. 2024. №3. Pp. 24-34.
6. Electronic Governance and Electronic Democracy: Teaching. Manual: at 15 p.m. / for general. Ed. A. I. Semchenko, V. M. Dreshpak. Kyiv, 2017. Part 3: Electronic Democracy: Foundations and Implementation Strategies. Kyiv: FOP Moskalenko O. M., 2017. 84 p
7. Umbach, G., & Tkalec, I. (2022). Evaluating e-governance through e-government: Practices and challenges of assessing the digitalisation of public governmental services. Evaluation and Program Planning, 93, 102118. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2022.102118>.
8. Selezneva G.O., Ippolitova I.Y. Efficiency of the enterprise management system. Incu infrastructure. 2020. Vol. 39. Pp. 238–244 (in Russian). URL: http://www.nbuv.gov.ua/UJRN/ifrcrtr_2020_39_41
9. Demyanenko, T., & Alyoshin, D. (2023). Theoretical aspects of the formation of the mechanism of innovative development of enterprise. Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics, 17(34). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-08)
10. Panteleeva N.M. Digital Economy as a Key Trend in the Development of Post-Industrial Society: Monograph / Ed. N.M. Panteleeva, S.Y. Kolodiya, M.A. Rebrika. Kyiv: State Higher Educational Institution "University of Banking", 2019. 299 p.